

Prof. Dr. Alexander Bělohlávek

1.)

Katedra práva

Ekonomická fakulta VŠB Technická univerzita v Ostravě

Sokolská 33, 702 00 Ostrava, Česká republika

2.)

Katedra mezinárodního práva

Fakulta právnická ZČU v Plzni

Sady Pětatřicátníků 14, 306 14 Plzeň, Česká republika

3.)

Profesor a vedoucí institutu mezinárodního práva

Univerzita Collegium Humanum

ul. Moniuszki 1A, PL – 00-014 Warszawa, Polsko

4.)

(doručovací adresa)

Advokátní kancelář Bělohlávek

Jana Zajíce 32, 170 00 Praha 7, Česká republika

Oponentní posudek k habilitační práci

Pořadové číslo vyhotovení: 01 (z celkového počtu 10 tištěných vyhotovení)

Zde elektronická verze s certifikovaným podpisem

Jméno a příjmení kandidáta:

JUDr. Jiří Valdhans, Ph.D. (dále též jen „kandidát“)

Vědecko-pedagogické pracoviště:

Právnické fakulty Masarykovy Univerzity v Brně

Katedra mezinárodního a evropského práva

Téma práce:

Odchyly od neutrálního kolizního řešení

Datum posudku:

19. května 2019

Oponent:

Alexander Bělohlávek

Prof., Prof. zw., Dr. et Mgr. Ing., prof. hon., Dr.h.c.

(KONEC TITULNÍ STRANY)

I. Zadání oponentního posudku

Rozhodnutím předsedy habilitační komise prof. JUDr. Vladimíra Týče, CSc. z 16. dubna 2019, vydaným v souladu s ustanovením § 72 odst. 7 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů a na základě usnesení habilitační komise, které mi bylo doručeno elektronicky dne 23. dubna 2019 a následně v originálním vyhotovení dne 26. dubna 2019, jsem byl v souladu se čl. 7 odst. 7 Směrnice Masarykovy univerzity č. 7/2017 – Habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem – jmenován oponentem habilitační práce **JUDr. Jiřího Valdhanse, Ph.D. „Odchyly od neutrálního kolizního řešení“**. V souvislosti s výše uvedeným jmenováním předkládám tento svůj oponentní posudek:

II. Cíle habilitační práce

Cílem habilitační práce (dále jen „*HP*“) je popis a analýza existujících kolizních řešení, jejichž prostřednictvím dochází k výběru (určení) právních norem rozhodných pro vztah s mezinárodním prvkem a k jejich následné aplikaci. Jinými slovy, předmětem *HP* je problematika nalezení vhodné regulace vzájemných práv a povinností stran závazkového vztahu s mezinárodním prvkem – tedy regulace jeho obsahu. Vychází se přitom z *tradiční* či *neutrální* kolizní metody. Ta vychází (byť v průběhu času samozřejmě docházelo k vývoji) z přístupu Savignyho a ze zásady, podle níž se nečiní rozdíly mezi jednotlivými právními řády z hmotněprávního hlediska. Prostřednictvím kolizní normy je tak hledán *vhodný* stát, s nímž je daný závazkový vztah nejužěji spojen, nikoliv však *vhodné* právo (ve smyslu jeho obsahu), natož vhodný výsledek aplikace rozhodného práva. Na kolizní spojení se z hlediska jeho vhodnosti nahlíží výlučně teritoriálně. Cílem tradiční / neutrální kolizní metody je výběr teritoriálně nejvhodnějšího řešení bez pohledu na to, jakým způsobem takto určené právo řešenou právní otázku, resp. daný závazkový vztah reguluje. Hraniční určovatel zde tedy toliko propojuje konkrétní právní (závazkový) vztah s určitým právním řádem, aniž by takové řešení bylo z hmotněprávního hlediska pro jednu či druhou stranu konkrétního sporu (ať již v obecné nebo konkrétní podobě) lepší.

Předmětem *HP* je vědecká analýza, nakolik se z doktríny neutrálního kolizního řešení, která je obecně vnímána ve smyslu institutu zaručujícího právní předvídatelnost a jistotu, ustupuje ve prospěch náhradních řešení zohledňujících obsah rozhodného práva a s tím spojenou flexibilitu při určování rozhodného práva v návaznosti na individuální okolnosti a výsledek aplikace rozhodného práva. Představeny jsou instituty, jejichž prostřednictvím dochází k zásahům do neutrálního kolizního řešení v jeho *čisté* podobě, přičemž kandidát dále zkoumá, které z jím zmiňovaných institutů, přestože vedou k jinému výsledku, než jakého by bylo dosaženo při aplikaci základního kolizního pravidla, jsou stále založeny na principu kolizní neutrality ve smyslu nezohlednění obsahu jednotlivých v úvahu připadajících právních řádů, a které naopak zohledňují postavení subjektů předmětného závazkového vztahu a / nebo zájem státu(-ů) na aplikaci určitých předpisů.

V obecné rovině je toto vymezení tématu značně široké, zvláště když kandidát nezůstává u teoretického výkladu, ale tento doplňuje výkladem jak komparativním, tak historickým.

Obsažena je i praktická část, kdy kandidát prezentuje jím uváděné přístupy a závěry, k nimž dospěl, na konkrétních případech. Právě uvedené nelze ale hodnotit jakkoli negativně. Naopak oponent kladně hodnotí, že kandidát si je vědom a snaží se zohlednit maximum aspektů, které s sebou dané téma nese.

Současně se kandidát vyvaroval rizika, které je s takto široce vymezeným tématem obvykle spojeno, kdy je povětšinou nutné konstatovat, že samotné vědecké zkoumání by zasloužila každá z částí předkládané vědecké práce a širě jejího záběru jde na úkor precizace a vyprofilování závěrů, k nimž autor v *HP* průběžně dochází. V tomto směru působí práce kompaktně. Jestliže je obsažen úvod do problematiky a je provedeno vymezení základních institutů, které jsou předmětem zkoumání, děje se tak v přiměřené podobě, jak z hlediska rozsahu, tak pokud jde o odbornou stránku. Je totiž určitým *nešvarem* českých kvalifikačních, resp. odborných a vědeckých, či vědecko-pedagogických prací, kdy úvodní části práce bývají zpracovány neadekvátně obsírně a jeví se jako nadbytečné, když k pojednávané problematice nepřináší nic nového. Ve vztahu k základním informacím, které bývají takto předkládány, se přitom nezbytně očekává dostatečná erudice čtenářů a vychází se z toho, že kvalifikační a jiné odborné práce nejsou primárně určeny k podání základních informací o tématu. U habilitační práce platí tento závěr obzvláště. Tyto zákonitosti si kandidát ovšem v případě zde posuzované *HP* plně uvědomuje a prokazuje, že je schopen vytvořit koncepci vědecké práce, kdy podaný úvod do problematiky je do ní začleněn tak, že nepůsobí rušivě a nejedná se o kompilaci notorií. Totéž lze analogicky konstatovat o dalších částech, jimž se kandidát v práci věnuje. Lze konstatovat, že žádná z nich nepůsobí v práci nadbytečně a každé z částí je věnovaný takový prostor, aby byl naplněn účel jejího zařazení do *HP* a byl plně využit celý potenciál, který dotčené téma nabízí. Současně je koncepce práce rozvržena tak, že žádnému z pojednávaných témat není v *HP* věnován prostor, který by bylo možné označit jako nadbytečný a jdoucí na úkor jiných částí.

Přestože se takováto konstatování mohou zdát nadbytečná a lze argumentovat, že zvláště v případě *HP* by zvládnutí koncepce a rozvržení práce mělo být něčím automatickým, musí oponent konstatovat, že takový závěr by sice měl být v ideálním případě bez dalšího platný, v praxi tomu tak ale ani zdaleka není a rovněž z tohoto důvodu považuje oponent za nezbytné zdůraznit, že v tomto směru nelze mít k *HP* žádné připomínky a kandidát naopak prokázal schopnost rozvrhnout práci tak, aby bylo téma pojednáno v celé jeho šíři bez hluchých a nadbytečných míst. Současně, přestože je práce vysoce odborná a u čtenářů je očekáván určitý stupeň znalostí základních institutů a doktrín mezinárodního práva soukromého, nejedná se o případ, kdy by se kandidát zaměřil pouze na onu pomyslnou špičku ledovce a předložil práci týkající se úzké vysoce odborné otázky s tím, že by práce byla srozumitelná výhradně pro úzkou skupinu expertů v dané oblasti.

Není pochyb o tom, že se jedná o velmi aktuální téma. V důsledku nárůstu nejen mezinárodního obchodu, ale také mobility fyzických osob jsou v současnosti závazkové vztahy s mezinárodním prvkem něčím, s čím jsou soudy a odborná veřejnost běžně konfrontovány. Jedná se o téma, které má svou rovinu čistě (teoreticky)právní i soukromoprávní, ale i rovinu veřejnoprávní, a to zvláště pokud jde o problematiku imperativních norem a výhrady veřejného pořádku. Kladně je nutné hodnotit, že kandidát

nezavírá oči ani před dimenzemi pojednávaného tématu, které nelze označit za *stricto sensu* právní. Naopak si plně uvědomuje, že daná problematika má i aspekty společenské a politické a snaží se zcela správně tuto skutečnost v rámci práce zohlednit a rozlišit, kdy lze hovořit o doktrinálním posunu vnímání kolizních metod s výsledkem, jehož by jejich prostřednictvím mělo být dosaženo, a kdy praxe zohledňuje společenské / politické změny, aniž by došlo k narušení neutrality kolizního řešení. Jak bude podrobně uvedeno níže, naprosto správně si poté kandidát klade otázku, zda se v případě některých nových fenoménů, jež jsou předmětem *HP*, jedná opravdu o nový právní institut jsoucí v rozporu se zásadou neutrality a zohledňují hmotněprávní výsledek, k němuž by aplikace toho kterého práva vedla.

Jak bylo uvedeno, kandidát se neomezuje na zkoumání existujícího stavu, ale představuje kolizní metody v jejich historickém vývoji. Provedeno je i srovnání mezi evropským (kontinentálním) přístupem oproti zemím, jejichž právní systém je postaven na režimu *common law*. Zvláště tento hlubší pohled a komparativní srovnání považuje oponent za přínosný. Je to totiž právě tento kontext, který může být vysoce pozitivní i ve vztahu k praxi. Právě tato jakási nadstavba k popisu existujícího stavu může v rámci odborné veřejnosti a praxe přispět k lepšímu pochopení daných právních instrumentů a jejich východisek, což s sebou dále nese šanci na jejich správnou a jednotnou (jednotnější) aplikaci.

Je potřebné konstatovat, že problematika kolizního řešení a obecně mezinárodního práva soukromého je v České republice tradičně zpracovávána do určité míry omezenou skupinou autorů a oponent tedy vítá každou novou práci z této oblasti, když i přes nově se objevující práce, které se objevily například i v návaznosti na rekodifikaci soukromého práva v České republice, nelze konstatovat, že by daná problematika byla u nás dostatečně popsána, natož analyzována. Oproti tomu jde v zahraničí o materii velmi intenzivně diskutovanou. Výše uvedené široké pojetí *HP* tedy nejenže není něčím, co by mělo být považováno za chybu, zvláště při zohlednění poněkud omezeného zpracování daného tématu v České republice. Za těchto okolností a při zohlednění stavu tuzemské diskuse ve vztahu k dané problematice má naopak svou nepopíratelnou hodnotu právě práce typu této *HP*, poskytující teoretický základ celého tématu a představení rozdílných doktrinálních přístupů, včetně zohlednění praxe týkající se dané problematiky.

Lze samozřejmě argumentovat, že minimálně některá témata, kterých se kandidát v *HP* dotýká, by si zasloužila samostatné vědecké zkoumání. Jde zejména o otázky spojené s aplikací imperativních norem a užitím výhrady veřejného pořádku. V případě užšího vymezení by kandidát mohl vyprofilovat podrobněji některé konkrétní závěry. Vzhledem k tomu že kandidát v *HP* své dílčí závěry demonstruje a zmiňuje jak smluvní, tak mimosmluvní závazkové vztahy a značnou pozornost věnuje i vztahům rodinným, bylo by například zajímavé zabývat se blíže rozdíly mezi jednotlivými druhy právních vztahů, na něž je kolizní řešení aplikováno. Jestliže oponent vysloví tyto závěry, které jdou do určité míry proti sobě, je zřejmé, že veškeré úvahy tohoto typu mají spíše subjektivní charakter směřující k tomu, co by ta která osoba (zde oponent) považovala z dané materie za zajímavé. V žádném případě se nejedná o to, že by k *HP* bylo možné vznášet koncepční připomínky, pokud jde o její formu a obecné nároky kladené na tento typ vědecké (vědecko-pedagogické) práce. Jestliže se vychází z toho, že práce podobného charakteru (habilitační práce) může přinášet

vědecký přínos, pouze pokud se zaměřuje na co nejužší oblast zkoumané problematiky, jež analyzuje do hloubky a nespokojuje se s pouhým popisem existujícího stavu. Tyto nároky předložená *HP* ve více než dostatečné míře splňuje.

III. Obsahové hodnocení *HP*

III.1. Obsahové členění

HP je na první pohled členěna přehledně a logicky. (Přechází se od úvodu do problematiky, přes historický exkurs a komparaci doktríny zemí *civil law* oproti *common law*. Přitom kandidát tento obsahový rámec dodržoval. Jednotlivé kapitoly tvoří samy o sobě uzavřené celky s dílčími závěry.

Bez ohledu na výše uvedené poznámky považuje oponent za nezbytné podotknout – jak již ostatně bylo naznačeno, – že co se týče výčtu konkrétních témat, jež jsou v *HP* podrobně rozebírána, měl by být jejich výběr ponechán plně v rukou autora práce / kandidáta. Je totiž logické, že s ohledem na široké vymezení tématu může každý ze čtenářů a / nebo hodnotitelů *HP* při zohlednění svých vlastních zájmů a preferencí činit výtky či připomínky ve smyslu, proč se kandidát věnoval právě těmto a nikoli jiným aspektům pojednávané problematiky. Výběr kandidáta proto nelze sám o sobě hodnotit v kategoriích „správné“ či „chybné“, ale výhradně jako rozhodnutí učiněné v rámci autorské licence, z něhož lze maximálně usuzovat na oblast odborného a vědeckého zájmu kandidáta. Jakékoli připomínky, které oponent vůči obsahu předložené práce vznáší tak nejsou a nesmí být chápány jako kritika konkrétních témat, jimž se kandidát v rámci zadání práce rozhodl věnovat, ale výhradně jako zamyšlení nad jiným v úvahu připadajícím koncepčním pojetím *HP*, případně jako odkaz na další aspekty, které jsou se zvoleným tématem spojeny a jimž by bylo možno se věnovat.

III.2. K některým dílčím otázkám v rámci obsahového hodnocení

III.2.1. Mezinárodní pravomoc / příslušnost

Vzhledem k značné pečlivosti a citlivosti, s níž kandidát přistupuje k terminologickým otázkám, dovoluje si oponent učinit pouze drobnou poznámku týkající se právě terminologie. Tato je však činěna výhradně jako jakési doplnění, které je současně činěno při vědomí toho, že pro *HP* se jedná o otázku *de facto* okrajovou. Kandidát na straně 8 v odstavci druhém hovoří o mezinárodní pravomoci / příslušnosti. Předpisy mezinárodního práva soukromého, jak správně kandidát podotýká, upravují kromě nalezení úpravy regulující určitý právní vztah pravidla pro stanovení fóra řešícího případný spor z takového vztahu.

Z terminologického hlediska by v této souvislosti stálo zřejmě za zmínku pojednat i problematiku vztahu pojmů *pravomoc* a *příslušnost*. V této souvislosti je nutné podotknout, že unijní předpisy (viz např. Nařízení Brusel I bis nebo tzv. insolvenční nařízení, tj. nařízení 2015/848) nejsou v tomto ohledu jednotné. Budeme-li všeobecně vycházet z terminologie obsažené v originální anglické verzi citovaných předpisů, je možno hovořit jak o pravomoci, tak o příslušnosti (*jurisdiction*), zatímco německá verze již používá termínu příslušnost

(*Zuständigkeit*). Rovněž *příslušnost* používá většina překladů do češtiny. Jedná se však ve smyslu tuzemského procesního práva o úpravu *pravomoci* soudů konkrétního státu, a nikoli příslušnosti.¹ Kromě toho daná úprava neřeší ani otázku věcné, funkční či místní *příslušnosti* soudu v rámci soudního systému konkrétního státu. Rovněž z tohoto pohledu se tak jedná spíše o *pravomoc* než o *příslušnost* ve smyslu mezinárodního práva soukromého a procesního, na druhou stranu i *pravomoc* je v některých pramenech a v literatuře mezinárodního práva soukromého a procesního, která se předmětným problémem zabývá, nahrazována synonymem *mezinárodní příslušnost*. V tomto směru se jedná o konzistentní terminologii a rovněž oponent ve svých pracích používá obvykle výraz *příslušnost*, resp. *mezinárodní příslušnost*, když konečně (zjednodušíme-li danou problematiku) je *pravomoc* dána tehdy, je-li dána příslušnost některého konkrétního soudu.²

Použije-li se tento postulát českého mezinárodního práva soukromého ve vztahu k majetkovým sporům, může se ve smyslu výkladu příslušné úpravy unijních předpisů používat pojmu *příslušnost* u vědomí toho, že tento termín není zcela přesný. Na druhou stranu je nezbytné poznamenat, že ani v českém prostředí nepanuje ve vztahu k této otázce jednota. Přestože, jak výše zmíněno, ve své většině vychází tuzemská literatura z překladů unijních předpisů do českého jazyka a v něm užívaného termínu *příslušnost*, hovoří česká úprava představovaná ZMPS (tak jak byla tato úprava již výše zmíněna, stejně tak i např. v části věnované rodinným věcem³ nebo insolvenčnímu řízení⁴) o *pravomoci* českých soudů pro insolvenční řízení. Tato problematika, která nemá význam pouze teoreticko-právní, nýbrž souvisí s velkým množstvím praktických dopadů, by si jistě zasloužila rozsáhlejšího rozboru. Oponent na druhou stranu plně chápe rozsahová a věcná omezení *HP*, kdy není možné podrobně pojednat veškeré otázky, které v souvislosti s tématem vznikají a jedná se tak jen o příklad jednoho z mnoha námětů, které jsou v *HP* jen naznačeny a kterým bylo možno se podrobněji věnovat. Oponent ale v této souvislosti oceňuje, že kandidát – byť se jim dopodrobna nevěnuje – si je veškerých konotací pojednávaného tématu zjevně vědom a minimálně otázky, které jsou předmětem mezinárodního práva soukromého, naznačuje.

III.2.2. Výhrada veřejného pořádku (*ordre public*)

Oponent kladně hodnotí, že se oponent nespokojuje v případě rozboru týkajícího se veřejného pořádku s konstatováními, která lze nalézt ve většině publikací věnujících se mezinárodnímu právu soukromému. Kandidát správně vymezuje tento pojem oproti institutu imperativních norem, které je zcela jistě nezbytné. Oponent v tomto směru vychází ze svých zkušeností, kdy vymezení institutu kogentních a imperativních norem a výhrady veřejného pořádku bývá často zaměňováno a používáno nekonzistentně.

¹ K této problematice byť na první pohled okrajově, přesto však výstižně viz např. *Pauknerová, M.* Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky. *Právní rozhledy*, 2004, č. 9, s. 333 – 338 (především poznámkový aparát na s. 333).

² Viz § 37 odst. 1 MPSaP (resp. nyní § 6 ZMPS) ve spojení s § 86 odst. 2 OSŘ. Srov. například *Kučera, Z.* K novelizovanému znění § 86 odst. 1 OSŘ. *Bulletin advokacie*, Praha, 2000, č. 10, s. 22 – 23.

³ Viz § 47, § 53, § 56, § 60, § 64 ZMPS.

⁴ Viz. § 111 odst. 1 ZMPS.

Stejně tak je nezbytné ocenit, že kandidát se na tento institut dívá realisticky. Jestliže již kandidát (dle oponenta zcela případně) zmiňuje riziko nadužívání výhrady veřejného pořádku, je možná poněkud škoda, že kandidát se zde spokojuje s odkazem na odborné práce a nevyužívá judikatorních závěrů, které se v tomto směru přímo nabízejí.

Mezi první judikáty, které se snažily pojem veřejného pořádku vymezit, nelze nezmínit judikaturu anglickou, kde mezi nejznámější a nejcitovanější judikáty patří rozhodnutí *Egerton v Brownlow*, kde byl veřejný pořádek popsán jako „ta právní zásada, která stanoví, že žádný subjekt nemůže podle práva konat to, co má tendenci poškozovat společnost nebo veřejné blaho“.⁵ Nezpochybitelnou hodnotu má rozhodnutí *Richardson v Mellish*, v němž byl veřejný pořádek popsán jako (cit.): *nezkrotný kůň, na nějž když jednou nasedneš, nikdy nevíš, kam tě ponese. Může Tě vést od zvuku práva. Bývá používána teprve v případech, kdy ostatní fakta / argumenty selžou*.⁶ I přesto, že se jedná o výrok bezmála dvě století starý, je nadále velmi aktuální a v podstatě vystihuje hlavní nebezpečí spojené s přílišným nadužíváním této výhrady, kdy jakkoli má tento institut v oblasti mezinárodního práva soukromého své nezpochybitelné místo, bylo by vhodné k němu přistupovat s rozvahou a respektem. Obdobné varování můžeme najít v rozhodnutí anglického odvolacího soudu v případě *Deutsche Schachtbau-und Tiefbohrergesellschaft mbh v Ras Al Khaimah National Oil Company*,⁷ kde soud uvádí: *důvody výhrady veřejného pořádku nemohou být nikdy vyčerpávajícím způsobem definovány, ale mělo by k nim být přistupováno s maximální obezřetností*. V rozhodnutí *Parsons & Whittemore Overseas Co., Inc. v Société Générale de l'Industrie du Papier RAKTA and Bank of America* soud konstatoval, že užití výhrady veřejného pořádku je namístě jen tehdy, pokud by jinak mělo dojít k porušení nejzákladnější představy státu soudu o morálce a spravedlnosti.^{8/9}

Přestože oponent plně souhlasí, že pojednání týkající se výhrady veřejného pořádku pod rámeček *HP* jednoznačně patří, nemůže si odpustit otázku, zda se opravdu jedná o zásah do kolizního řešení v pravém smyslu. Samotná působnost a aplikace kolizních norem zůstává nedotčena a kandidát sám zdůrazňuje, že v důsledku výhrady veřejného pořádku nedochází k zásahu do kolizního řešení jako takového. Vyloučeno bývá použití konkrétního ustanovení, a to nikoliv ustanovení, které by bylo nějakým způsobem vymezeno / definováno, nýbrž na základě účinků, které by jeho aplikace v tom kterém konkrétním případě měla. I v tomto směru je například nutné výhradu veřejného pořádku odlišovat i od imperativních norem, které je nezbytné aplikovat vždy, bez ohledu na důsledky jejich (ne)aplikace v konkrétním případě. Jinými slovy zatímco v jejich případě, jakož i v případě dalších institutů zmiňovaných v *HP* lze hovořit o faktickém zásahu do kolizního řešení ve smyslu neaplikace

⁵ (1853) 4 HLC 1, v originálním znění: „that principle of law which holds that no subject can lawfully do that which has a tendency to be injurious to the public, or against public good“

⁶ (1824) 2 Bing. 228; [1824-34] All ER Rep. 258., v originálním znění (cit.): *a very unruly horse, and when once you get astride it you never know where it will carry you. It may lead you from sound law. It is never argued at all, but when other points fail.*

⁷ [1987] 2 Lloyd's Rep. 246 at 254

⁸ 508 F. 2d 969 (2nd Cir., 1974).

⁹ Jakkoli se naposledy zmiňovaná rozhodnutí týkají odmítnutí uznání a výkonu rozhodnutí, uplatní e tyto uzávěry i při aplikaci výhrady veřejného pořádku tak, jak o ní pojednává kandidát, tedy ve vztahu k výhradě veřejného pořádku při aplikaci cizího rozhodného práva.

právní úpravy primárně určené na základě neutrální kolizní normy, v případě výhrady veřejného pořádku zůstává tato úprava i nadále rozhodná. Nejedná se tak o zásah do samotného kolizního řešení v pravém slova smyslu. Jak ale bylo uvedeno, jedná se o teoretickou otázku a v širším pojetí do tématu nepochybně patří i zásahy, které se promítají do aplikace rozhodné právní úpravy.

Svou nezastupitelnou roli nepochybně hraje problematika evropského veřejného pořádku. Oponent vesměs se závěry kandidáta v tomto směru souhlasí, domnívá se však, že nejsou vždy dovedeny do důsledků. Kandidát na jednu stranu argumentuje tím, že vstupem do EU přebírá daná země hodnoty, které EU jako taková zastává, případně že sama EU by nepřipustila vstup státu, jehož hodnoty by se zásadním způsobem lišily od hodnot EU - byť oponent byl vždy k myšlence sdílených hodnot poněkud skeptický a nezbytně vychází z toho, že veřejný pořádek by měl představovat zcela zásadní a základní principy, na nichž určitá společnost stojí, a je jen sporné, do jaké míry lze hovořit o zásadách vymezených *zvenčí* a sjednocujících standardy v jednotlivých členských státech.

V tomto směru vzbuzuje samotný způsob vzniku / vymezení evropského veřejného pořádku pochybnosti o charakteru tohoto institutu. Zcela správný je postřeh kandidáta, že tak, jak je evropský veřejný pořádek vymezován, blíží se spíše imperativním normám. Jakkoli oponent ani toto vysvětlení nevyklučuje je potřebné zohlednit, že unijní úprava s oběma instituty pracuje samostatně a nepravděpodobná je tedy jejich formální záměna, byť obsahově nepochybně k určitému směřování dochází. Toto je ostatně jeden z hlavních bodů, které oponent vůči koncepci evropského veřejného pořádku dlouhodobě vznáší, když tak, jak je jeho vymezení ze strany SD EU (dříve ESD) prováděno, odpovídá obsahově spíše institutu imperativních norem, což ostatně (byť zřejmě nikoli záměrně) kandidát v *HP* demonstruje, když provádí přehled definičního vymezení imperativních norem jednotlivými autory. Nelze si nevšimnout, že minimálně do určité míry se tento výčet shoduje s normami tvořícími dle SD EU evropský veřejný pořádek.

Vrátíme-li se k rozporu, na který chtěl oponent upozornit, jen o pár odstavců dále, kandidát výše uvedenou existenci sdílených hodnot popírá s odkazem na úpravu rodinných věcí. Dle oponenta se jedná o ideální a naprosto *trefný* příklad dokládající, že lze o hodnotách, které jsou imanentní všem členským státům, jen stěží hovořit. Oponent (zřejmě stejně jako kandidát) nevidí důvod pro to, aby v částech, kde se národní veřejný pořádek jednotlivých členských států překrývá, byl z tohoto důvodu dovozován vznik nového evropského veřejného pořádku. Již jen tato část *HP* a bez ohledu na to, že se oponent po odborné stránce plně shoduje s názory kandidáta, což je v zásadě pro oponentní posudek naprosto nerozhodné, ovšem svědčí o vysokém přehledu a orientaci kandidáta v této velmi citlivé a specifické problematice. Kromě toho tuto materii naprosto vhodně začleňuje do *HP*.

III.2.3. Předvídatelnost právní normy a legitimní očekávání stran

Kandidát dle oponenta zcela správně rozlišuje mezi právní jistotou a předvídatelností, kterou by měla kolizní úprava poskytovat a legitimním očekáváním stran. V této souvislosti kandidát vyslovil názor, podle něhož nelze vycházet z předpokladu, že jakákoli norma je schopna

zabezpečit právní jistotu, bez ohledu na její kvalitu. Při podrobném studiu *HP* lze pochopit, kam kandidát touto argumentací směřuje, Oponent je ovšem přesvědčený, že tento závěr by si zasloužil bližší osvětlení, když bez kontextu se může jevit jako poněkud sporný, a to zvláště bude-li srovnáván právě v kontrastu k legitimnímu očekávání stran.

Jestliže má být právní jistota a předvídatelnost určité normy definována jako princip, na jehož základě by osoba, která se spolehne na danou normu, neměla být zaskočena překvapivým a neočekávaným výsledkem jednání odpovídajícího právní normě, nabízí se logicky závěr, podle něhož je (při její řádné aplikaci) má být každá norma schopna poskytnout určitý stupeň právní jistoty, bez ohledu na její kvalitu. Problematický se zde jeví právě odkaz na kvalitu normy, který jakoby implikoval, že je důraz kladen na vhodnost zvoleného kolizního řešení. Tak tomu samozřejmě není a v tomto směru opravdu nezáleží na vhodnosti zvoleného řešení. Přesnější by pravděpodobně bylo, pokud by kandidát místo vhodnosti hovořil o obsahu normy, jakožto pojmu od výrazu vhodnosti zcela odlišeného.

Kandidátův závěr začíná dávat smysl ve chvíli, kdy je hledisko předvídatelnosti a právní jistoty navázáno na obsah / strukturu dané normy. Ta může být logicky pouze tak předvídatelná a poskytovat stranám takový stupeň právní jistoty, do jak míry je jasný a předvídatelný její obsah – míněno ve smyslu určitosti. Tedy i zcela nevhodná kolizní norma může poskytovat dostatečný stupeň právní jistoty, jestliže je dostatečně určitá. Oproti tomu kolizní norma, kterou lze hodnotit jako vhodně zvolenu (například s ohledem na požadavek flexibility), nemusí dostatečný stupeň právní jistoty a předvídatelnosti poskytovat, bude-li formulována neurčitě a její aplikace v praxi bude předmětem individuálního posouzení všech okolností ze strany soudu.

Výše uvedené rozdělení je ovšem zcela nezávislé na kategorii legitimního očekávání stran. Přestože se nejedná o zcela přesný výraz, právě zde je možné určitou *vhodnost* kolizní normy dovozovat. Předmětem legitimního očekávání stran bude jen stěžejní norma, která je objektivně pro určení rozhodné úpravy pro konkrétní soukromoprávní vztah rozhodná. Jak bylo uvedeno, určitost a neurčitost kolizní normy nelze ztotožňovat s její vhodností či nevhodností (ve zcela obecné rovině). Nelze tak vyloučit, že norma, která je hodnocena jako neurčitá a postrádající dostatečný stupeň právní jistoty, může být v souladu s legitimním očekáváním stran, které mohou zohlednění individuálních okolností očekávat. Naopak perfektně určitá, ovšem zcela nevhodně vymezená kolizní norma bude pravděpodobně v rozporu s legitimním očekáváním stran.

Kandidát tedy zcela správně podotýká, že uvedené pojmy je nutno striktně odlišovat. Zvolený kontext a formulace však jakoby naznačovaly, že zejména u právní jistoty hraje roli a měla by být hodnocena vhodnost normy, s čímž se oponent neztotožňuje. Samozřejmě nelze vyloučit, že se jedná pouze o nevhodně zvolenou formulaci, ba oponent toto dokonce očekává a nemá důvod se domnívat, že tyto rozdíly nejsou kandidátovi známé. Naopak z daného podání je naprosto zjevné, že kandidátovi tyto rozdíly známy jsou velmi podrobně a skutečnost, že se oponent s daným dílčím závěrem s kandidátem neztotožňuje, je pro oponentní posudek nerozhodná. Rozhodné je to, že kandidát svůj názor vyslovuje jasně, vědecky a věcně podloženě a způsobem, který lze bez dalšího očekávat od habilitační práce.

III.2.4. Proměna kolizních kritérií v čase

Kandidát v *HP* naznačuje téma, které v sobě vykazuje značný potenciál, a to konkrétně proměna kolizních kritérií v čase. Oponent tentokrát nemá na mysli historický vývoj, který je v práci kvalitně zpracován, ale spíše vývoj moderní, kdy nepochybně a jak je v *HP* zcela správně konstatováno, dochází. Jako typický příklad lze uvést návaznost rozhodné úpravy na *situs* fóra. Na první pohled nemá toto konstatování s problematikou kolizních norem, nic společného.

Jakýmsi *můstkem* ale přivádí oponenta k problematice, která se již tématu *HP* bytostně dotýká a která byla do značné míry opomenuta. Kandidát v práci vychází výhradně z aplikace kolizních norem před státními soudy. Nabízí se ale otázka, jakým způsobem se neutralita kolizních norem projevuje v rámci ADR, kdy může být rozhodná úprava stanovována na základě alternativních kritérií. Kandidát z toho, že se v takovém případě jedná v každé situaci o zásah do neutrality kolizního řešení již jen proto, že nebyla aplikována kolizní norma *lex fori* (tedy již jen její nahrazení je nutné hodnotit jako zásah do neutrality) nebo je vždy nezbytné individuálně hodnotit použitou kolizní metodu?

III.2.5. Kaskáda kolizních pravidel

Oponent oceňuje, že kandidát si nevybral cestu jednoduchého formálního hodnocení jím zkoumaných institutů z formálního hlediska a naopak zohledňuje širší souvislosti a snaží se diferencovat mezi tím, kdy již dochází k odklonu od neutrálního kolizního řešení a hledání nejužšího teritoriálního propojení a kdy jsou speciální kolizní pravidla výrazem společenského vývoje a vzniku nových skutkových podstat, pro které je nezbytné nalézt samostatné navázání, které je ze své podstaty neutrální.

Ve vztahu k seskupení hraničních určovatелů seskupených do kaskády vyslovuje ale kandidát již závěr, podle kterého se jednoznačně jedná o projev flexibility zohledňující konkrétní situace a odklánějící se od neutrálního kolizního řešení. Oponent nepopírá, že tomu tak může být a že prostřednictvím kaskády mohou někdy být zohledněny individuální okolnosti a preference určité osoby či zájmu státu. Je ale kandidát přesvědčen, že je tomu tak ve všech případech? Kandidát kaskádovitě seskupení představuje na příkladu úpravy práva rozhodného pro určení odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku ve smyslu čl. 5 nařízení Řím II.¹⁰

¹⁰ Cit.: 1. Aniž je dotčen čl. 4 odst. 2, je rozhodným právem pro mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají ze škody způsobené vadou výrobku, a) právo země, v níž měl poškozený v okamžiku vzniku škody obvyklé bydliště, byl-li výrobek v této zemi uveden na trh; b) není-li podmínka uvedená v písmenu a) splněna, právo země, ve které byl výrobek pořízen, byl-li výrobek v této zemi uveden na trh; c) není-li splněna žádná z podmínek uvedených v písmenech a) a b), právo země, kde škoda vznikla, byl-li výrobek v této zemi uveden na trh. Rozhodným právem je však právo země, ve které má osoba, vůči které je uplatňován nárok na náhradu škody, obvyklé bydliště, pokud tato osoba nemohla rozumně předvídat uvedení daného výrobku nebo stejného typu výrobku na trh v zemi, jejíhož rozhodného práva by se použilo na základě písmene a), b) nebo c).

Oponent zdůrazňuje, že výše uvedené je zmiňováno v čistě obecné rovině bez ohledu na konkrétní úpravu, resp. bez ohledu na to, že již první stupeň kaskády je postaven na preferenci poškozeného. Jestliže ale kandidát založí závěr o tom, že došlo k odklonu od neutrálního kolizního řešení, jedná se dle oponenta právě o důsledek preference poškozeného, k němuž došlo bez ohledu na to, zda je kolizní norma ve formě kaskády či nikoliv, a nikoliv o konstrukci kaskádovité kolizní normy, která může být založena na teritoriálním navázání.

Jak lze pozorovat, kritériem pro použití prvních stupňů kaskády je uvedení zboží (jehož prostřednictvím došlo ke vzniku škody) na trh v zemi, jejíž právo by mělo být použito. Dle oponenta se jedná o typické teritoriální navázání. Navíc postavení poškozeného zde není zohledňováno ve smyslu hodnocení obsahu práva stanoveného na základě kolizní normy. Právo určené na základě prvního stupně kaskády může být pro poškozeného méně výhodné než úprava, k níž by vedla aplikace dalších stupňů. Je tedy otázkou, zda se jedná o preferenci poškozeného ve smyslu hmotněprávním nebo je zohledněno, že moderní globalizovaný svět s sebou přináší nejen nové speciální skutkové podstaty, ale také nové konstelace ve smyslu teritoriálním, kdy se *tradiční* navázání nejeví jako vyhovující. Jinými slovy, je zde vztah k více různým státům, u nichž je jen těžké posoudit i v tomto případě tedy dle oponenta platí závěr kandidáta, podle něhož je vždy nutné zkoumat, zda se jedná o nové neutrální kolizní kritérium nebo zda došlo ke zohlednění obsahu jednotlivých v úvahu připadajících právních řádů.

Z tohoto pohledu tedy nelze dle oponenta uzavřít, že by kaskádovitá kolizní norma představovala v každém jednotlivém případě odklon od kolizně neutrálního řešení, ale ani že by se jednalo o řešení vždy čistě neutrální. Demonstrovat to lze na posledním stupni již citované kaskády, která použití práva obvyklého bydliště osoby, vůči níž je škoda uplatňována, podmiňuje tím, že tato osoba nemohla rozumně předvídat uvedení daného výrobku nebo stejného typu výrobku na trh v zemi, jejíhož rozhodného práva by bylo jinak dle předchozích stupňů kaskády použito. Bez ohledu na interpretaci této úpravy¹¹ zde dochází k zohlednění individuálních okolností a postavení určité osoby a je tedy možné pozorovat odklon od čistě neutrálního kolizního řešení.

Závěry kandidáta se tedy dle oponenta spíše vztahují ke zkoumání konkrétních kaskádovitých kolizních norem, na které kandidát odkazuje. Tyto je ale dle oponenta nutné odlišovat od kumulace hraničních určovatelů či hraničních určovatelů alternativních, kde o zásahu do neutrálního řešení primárně není pochyb.

Oponent opakovaně zdůrazňuje, že veškeré věcné připomínky nelze chápat ve smyslu kritiky, ba naopak, po věcné a odborné stránce považuje oponent práci za vysoce nadprůměrnou, a to i z pohledu značných nároků kladených na habilitační práce. Dokonce jde o materii vysoce odbornou, u nás v zásadě nepojednanou a zde podanou přehledným a možná snad i ojedinělým způsobem. Poznámky oponenta lze tak považovat toliko o náměty pro diskuzi, kterých by bylo možné uvést celou řadu. Oponent by dokonce považoval za vhodné, aby kandidát práci po sekundárních korekturách a případném doplnění publikoval.

¹¹ Která přesahuje jak HP, tak tento posudek, přičemž oponent pouze konstatuje, že považuje za problematický samotný odkaz na obdobný typ výrobku, u něhož nemusí být jakákoli spojitost se škodou dána.

IV. Formální zpracování *HP*

IV.1. Způsob zpracování a přehlednost

Předložená *HP* je členěna velmi přehledně a logicky a toto členění plně odpovídá cílům práce a formálně, tak jak byla předložena, vyhovuje *HP* z výše uvedených hledisek požadavkům kladeným na vědecké práce tohoto typu. Jak oponent již uvedl, osobně považuje za vhodně zvolenou taktéž strukturu *HP* a výběr témat, která kandidát do své práce začlenil, včetně vymezení relativní váhy, která je jednotlivým tématům v práci věnována. V tomto směru považuje oponent *HP* za vyváženou. Tím nemá být samozřejmě řečeno, že si oponent nedovede představit i jiné pojetí. Tak tomu bude z podstaty vždy, a pokud jsou činěny jakékoli komentáře v tomto směru, je nezbytné vycházet z jejich výsostně subjektivní povahy. Subjektivní proto, že u práce, jejíž předmět je široce vymezen, musí již z logiky věci docházet ke střetům ohledně toho, co kterému konkrétnímu čtenáři v práci chybí nebo naopak přebývá. Obsah a struktura práce náleží zcela a výhradně do autorské licence kandidáta. To samozřejmě nelze vykládat tak, že by se kandidát (právě u vědecké práce tohoto typu) neměl snažit, aby *HP* pokryla veškeré zásadní otázky zvoleného tématu a naopak se nezabývala otázkami nesouvisejícími. Tohoto cíle se ale dle oponenta kandidátovi jednoznačně podařilo dosáhnout.

Při vyslovení tohoto závěru je oponent toho názoru, že jakákoli další konstatování by již byla nadbytečná a pouze by se jednalo o vyjádření jeho osobních preferencí. V případě, kdy nejsou zjištěny jakékoli zásadní vady struktury, nemá zdůrazňování představy oponenta v tomto směru žádné opodstatnění. Taková konstatování činí oponent pouze tehdy, jestliže i při zohlednění zmiňované autorské licence kandidáta jsou do práce zařazena témata, která ji neúměrně rozšiřují a s předmětem práce souvisí jen okrajově nebo vůbec nebo naopak nejsou rozebrány aspekty předmětu práce, které jsou pro jeho pochopení zcela zásadní. Oponent nikterak nezastírá, že takovéto výtky činí ve vztahu ke kvalifikačním a odborným pracím zpracovávaným na českých školách poměrně často, a to i při vědomí toho, že se mnohdy jedná o úzus při psaní českých kvalifikačních prací a dané nedostatky tak lze autorovi jen těžko klást k tíži.

Skutečnost, že se oponent komentáře v tomto konkrétním případě zdržel, je tak nutné vykládat jako vyjádření plného ztotožnění se se strukturou zvolenou kandidátem, jakož i s jejím zpracováním, což je ve výše uvedeném kontextu nutné vykládat jako pozitivum práce a doklad o předpokladech kandidáta pro samostatnou vědeckou práci. Nadto je nutno zdůraznit, že práce je podaná i z formálního hlediska způsobem, který svědčí o rozsáhlých pedagogických zkušenostech kandidáta, když *HP* je sice vysoce vědecky odbornou prací, současně je však materie co do obsahu i formy podána způsobem, který umožňuje její plné pochopení osobám, které se této materii věnují jen okrajově, či nemají dostatečné zkušenosti v oboru. To je dokonce zásadní pro to, že *HP* je podkladem pro habilitaci, tedy pro získání pedagogické kvalifikace.

IV.2. Dílčí formální nedostatky

Pokud jde o další formální náležitosti *HP*, nelze ovšem zastírat, že práce vykazuje v tomto směru jisté nedostatky, které nelze přejít jako zanedbatelné a které ve svém součtu kvalitu předložen práce do jisté míry snižují. Oponent proto nemůže tento faktor zcela ignorovat. Oponent nemůže hodnotit formální stránku *HP* jako bezchybnou, natož jako bezvadnou. Formální nedostatky se v *HP* objevují v rozsahu, který – bohužel – převyšuje obvyklou míru, která je u prací tohoto typu obvyklá a které se autoři ani při veškeré snaze a opakovaných korekturách nevyhnou.

Současně je potřebné upozornit, že dle názoru oponenta se v případě naprosté většiny z vytykánych formálních nedostatků (tak jak budou níže alespoň stručně naznačeny) jedná spíše o přehlédnutí / písarské chyby. Na druhou stranu je však je nutno zmínit, že jak bylo uvedeno, takových přehlédnutí je více, přičemž valnou většinu z nich je možné přičíst nedůslednosti při finalizaci formální stránky práce. Z tohoto hlediska měl kandidát nepochybně provést ještě sekundární korektury, neboť na některých místech práce lze nalézt také chyby významnější. Oponent považuje tuto skutečnost o to více za nešťastnou, když jsou to právě takovéto formální lapsy, které často degradují jinak po věcné / odborné stránce vysoce kvalitní práci, či dokonce práci z obsahového hlediska vynikající, jak tuto *HP* oponent hodnotí. Oponent si je plně vědom, že právě v případě *HP* není účelem hodnocení oponenta podávat výčet písarských chyb a jiných formálních opomenutí a za jiných okolností – pokud by se v práci neobjevovaly v rozsahu, v jakém byly zjištěny, bylo by tuto část hodnocení možno uzavřít konstatováním, že se kandidátovi nepodařilo vyhnout se zcela drobným formálním pochybením, tato se však pohybují v přijatelném rámci a nemají vliv na kvalitu a hodnocení práce.

Přestože oponent považuje za nezbytné na formální pochybení poukázat, zdůrazňuje, že dle jeho názoru nelze z těchto pochybení vyvozovat zásadní závěry, pokud jde o hodnocení samotné *HP*. A již vůbec je nelze chápat jako nedostatek předpokladů kandidáta pro vědeckou a pedagogickou činnost. Ty již kandidát prokázal v rámci předchozích stupňů vědecké přípravy. Oponent je přesvědčen, že habilitační řízení by nemělo sloužit k ověřování toho, nebo dokonce výlučně toho, zda je kandidát schopen dodržovat standardy vědeckých prací, pracovat se zkratkami, citačními normami atd. To považuje oponent u tohoto stupně vědecké přípravy za zcela samozřejmé. Oponent nemá v tomto směru žádné pochyby a přikládá veškeré formální nedostatky toliko nedostatečné pečlivosti kandidáta, ať již způsobené čímkoliv. Připomínky učiněné v tomto směru k formálnímu zpracování práce by měly kandidátovi sloužit spíše jako jakési upozornění pro jeho další vědeckou práci, při níž je běžně vyžadováno dodržování určitých standardů, přičemž s tímto požadavkem bude kandidát v budoucnosti opakovaně konfrontován, jak ostatně ví on sám nejlépe. Kandidát navíc musí počítat s tím, že i na základě těchto skutečností si třetí osoby dělají úsudek o jeho přístupu k vědecké práci a zcela zbytečně tak může docházet k poškození jeho reputace. V tomto smyslu může oponent pouze doufat, že si kandidát tyto připomínky vezme jako inspiraci pro svou další vědeckou a publikační činnost.

Vzhledem k výše uvedeným závěrům považuje oponent za vhodné alespoň stručně zmínit konkrétní zjištěné nedostatky. Začít lze vymezením seznamu zkratk. Pomine-li oponent, že tyto zjevně nejsou nikterak utříděny (příčemž lze vycházet z toho, že pokud bude čtenář chtít / potřebovat vyhledat konkrétní údaje určité zavedené zkratky, bude očekávat určitý vnitřní systém seznamu zkratk s tím, že v něm nebude nucen *hledat*), seznam zkratk by měl být úplný, a to včetně zkratk, které lze považovat za „automatické“ a obecně známé. Zde lze poukázat na poznámky pod čarou č. 41 či 43 na str. 23 a tam použitou zkratku ÚS, aniž by byla kdekoli definována. Oponent nikterak nepochybuje, že minimálně v českém prostředí se bude jednat o zkratku zcela pochopitelnou, ohledně níž nemohou vzniknout žádné pochybnosti. I za těchto okolností je ovšem nezbytné trvat na dodržování ustálených principů a standardů. Dále (například) první odstavce na straně 101, kde je použita jinak nedefinovaná zkratka BGB (německý občanský zákoník).

Zůstaneme-li u seznamu zkratk, oponent je přesvědčen o dostatečných jazykových schopnostech kandidáta a jeho schopnosti pracovat s cizím textem – což ostatně nejlépe a bez jakýchkoli pochybností dokládá i samotná *HP*. Při zohlednění těchto předpokladů kandidáta by oponent očekával od kandidáta poněkud větší citlivost. Tento závěr je činěn i při vědomí toho, že v oblasti terminologické lze zcela nepochybně vést celou řadu polemik a nelze přehlédnout jednu z hlavních bolestí českého prostředí, totiž na někdy až nepochopitelnou jazykovou nevyrovnanost a nesjednocenost. Působí poněkud nevhodně, jestliže u části zahraničních předpisů, s nimiž kandidát pracuje, vychází z jejich originálního označení (IPRG) a u druhé části přebírá pro právní předpisy české zkratky (belgický ZMPS, nizozemský OZ).

Nad rámeček, resp. jako součást písařských chyb¹² se v textu objevují chybějící slova či nedokončené věty - viz např. druhý odstavec na str. 9 - věta první nebo první věta v druhém odstavci na str. 15. Dále odkazuje oponent na stranu 63, kde je pravděpodobně chybně zařazena věta „Ostatně tvrdí, že tak stejně nečiní, i když to explicitně nepřiznají.“¹³ Obdobně na str. 74 se mezi dvěma větami objevuje nesouvisející text.¹⁴

Objevují se i místa, kde kandidát při odkazu na právní předpis odkazuje toliko na jeho odpovídající ustanovení, aniž by bylo zřejmé (byť z kontextu to v mnoha případech lze odvodit) o jaký předpis se jedná. Namátkou oponent odkazuje na druhý odstavec na str. 74 nebo na str. 127.¹⁵ V tomto kontextu odkazuje oponent dále např. na poznámku pod čarou č.

¹² Které oponent ponechává zcela stranou.

¹³ Cit.: Symeonides považuje Leflara za jednoho z prvních amerických zastánců konceptu materiální spravedlnosti. Ostatně tvrdí, že tak stejně nečiní, i když to explicitně nepřiznají. I přesto, že by se výběr rozhodného práva soudem mohl jevit jako výběr mezi právními soustavami (evropský pohled), soudci podle Leflara vybírají mezi jednotlivými hmotněprávními normami.

¹⁴ Cit.: Stávající česká kolizní úprava formy právního jednání nalezla inspiraci v článku 11 nařízení Řím I, resp. Římské úmluvy, jejichž texty jsou z pohledu formy právního jednání v podstatě identické. kteřý má navíc aplikační přednost. Unijní úprava je ještě propracovanější, oproti české navíc rozlišuje mezi smlouvami uzavíranými mezi osobami nacházejícími se v době uzavření smlouvy v téže zemi (odst. 1), respektive v různých zemích (odst. 2).

¹⁵ Cit.: Opačný přístup využívá holandské právo, které dle znění článku 10:8 odst. 1 umožňuje využití únikové doložky operující na bázi úzkého spojení opět jen vůči kolizním normám založeným na principu úzkého spojení.

695 na str. 177, kde je italská právní úprava (blíže nespecifikovaná) označena pouze jako „It.“.

Kandidát by si měl zcela jistě dávat na písarské chyby pozor v případech, kdy odkazuje na autory, z jejichž prací čerpá. Zejména tam, kde se jedná o současné autory, mohou mít tyto lapsy nepříjemné důsledky. Na str. 24 hovoří kandidát o Rhoně Schuzové v mužském rodě. V první větě druhého odstavce na straně 40 došlo k přepisu ve jméně Michala Arturoviče Zimmermanna. Nejsou to navíc jediné nepřesnosti, pokud jde o písarské chyby ve jménech citovaných autorů.

Dále v poznámce pod čarou č. 626 na straně 165 měl kandidát zjevně v úmyslu citovat Haagskou úmluvu o právu použitelném pro odpovědnost za výrobek, ponechal zde však originální anglický text.

V neposlední řadě oponent odkazuje na výklad k rozhodnutí *Red Sea Insurance Co Ltd v. Bouygues SA* na straně 102 a násl., přičemž předmětné rozhodnutí, které navíc kandidát sám označuje za přelomové, není v *HP* nikde specifikováno. V této souvislosti oponent upozorňuje, že citované rozhodnutí, ani jemu předcházející rozsudky *The Halley* (1868) LR 2 AE 3, *Phillips v. Eyre* (1870) LR 6 QB 1 a *Boys v. Chaplin* (1971) 2 All ER 1085 nejsou uvedeny v přehledu použitých pramenů – s ohledem na detailní popis těchto rozhodnutí vychází oponent z toho, že s nimi kandidát přímo pracoval a z *HP* je to zcela zřejmé a je zjevné, že kandidát tato rozhodnutí velmi podrobně zná a podrobil je z pohledu předmětu *HP* velmi podrobnému a z odborného hlediska velmi výstižnému hodnocení.

Oponent si je vědom, že výše uvedený demonstrativní výčet, může zavdávat pochybnosti o práci jako takové. Posouzení relevance daných formálních nedostatků je ale nezbytné provádět v kontextu celé práce, zejména její odborné stránky, kterou oponent hodnotí kladně a dokonce jako nadprůměrnou i z pohledu požadavků kladených na habilitační práce. V tomto směru by měl být tento posudek pro kandidáta i jakýmsi druhem varování a poučení do budoucna s tím, že se kandidát nepochybně v rámci své vědecké kariéry setká se situacemi, kdy budou na formální úpravu jeho vědeckých výstupů kladeny stejně vysoké nároky, jako na stránku odbornou.

Neméně silným důvodem, proč je dle oponenta nezbytné nepřikládat popsaným formálním nedostatkům nepřiměřeně velkou váhu je skutečnost, že byť se jedná o lapsy politováníhodné, na pomyslné škále formálních náležitostí, které jsou ve vztahu k vědeckým pracím předmětem hodnocení, se stále nejedná o kritéria zásadní. Za ty považuje oponent stylistickou stránku práce či zacházení s prameny včetně dodržování citačních standardů. Pokud jde totiž o stylistickou stránku, jakož i o práci s prameny a co do citačních standardů, nemá oponent žádné zásadní připomínky. Po stylistické stránce je práce na velmi vysoké úrovni a svědčí o zkušenostech kandidáta v tomto směru. Naopak oponent musí vyzdvihnout a ocenit, že kandidát zjevně věnoval tomuto aspektu značnou pozornost a pečlivě zvažoval veškeré konsekvence použité terminologie atd. Trefně je zvolený termín právní *otázka* s mezinárodním prvkem, zohledňující skutečnost, že předmětem *HP* nejsou výhradně závazkové vztahy, ale také (například) úprava vztahů rodinných. Kromě toho odkazuje

oponent mimo jiné na první odstavce strany 136, kde je odůvodněno (ne)použití termínu *materializace procesu výběru rozhodného práva*. Kandidát tak nejen věnoval stylistické stránce a vývěru terminologie pozornost, nýbrž dokáže své volby v tomto směru i odůvodnit, a to naprosto jasně a výstižně. Kandidát tedy například s terminologií pracuje velmi citlivě, je si plně vědom jejího významu a rozhodnutí, pokud jde o použitou terminologii, jasně zdůvodňuje, což bohužel není zcela obvyklé u tuzemských prací kvalifikačních, vědeckých, či pedagogických. Ostatně i to svědčí o pedagogických zkušenostech kandidáta.

IV.3. Literatura a prameny, poznámkový aparát

Kandidát pracuje s dostatečným, ba až nadstandardním a kvalitním penzem literatury, což lze zcela jistě hodnotit pozitivně. Kladně je nutné hodnotit i skutečnost, že se kandidát snaží k citovanému názoru vyjádřit a uvádět opačný názor v literatuře zastávaný a u řady problémů v dané souvislosti notoricky známý. Oponent musí současně vyjádřit své přesvědčení, že kandidát věnoval i výběru použité literatury značnou pozornost a oceňuje, že se jedná nejen o literaturu aktuální, ale kandidát nejenže historický doktrinální vývoj popisuje, ale cituje také (kde je to možné) odpovídající dobovou literaturu. Co se týče tuzemské literatury, lze konstatovat, že byly pokryty základní prameny. Pokud jde o literaturu zahraniční, i přes značné, a jak oponent zdůrazňuje, dostatečné penzum, lze teoreticky argumentovat, že kandidát mohl čerpat z širšího spektra literatury, resp. že některé ze zásadních pramenů významných autorů byly opomenuty. Jestliže je takový názor vysloven, je ale současně nutné konstatovat, že s ohledem na rozsah existující (zejména zahraniční) literatury je fakticky nemožné postihnout všechny v úvahu přicházející prameny a opět se do značné míry jedná o rozhodnutí kandidáta, s jakými prameny bude pracovat – za předpokladu že nebude opomenut žádný ze zásadních pramenů. To neznamená, že by v tomto ohledu nebylo možné činit k práci vůbec žádné námitky, když například již v první poznámce pod čarou na straně 7 je ve vztahu k vymezení mezinárodního prvku (zřejmě záměrně) odkazováno výhradně na českou literaturu, přičemž s ohledem na kontext a komparativní přesah práce by zrovna na tomto místě bylo vhodné odkázat i na autory zahraniční.

Velmi důležitá je však práce s prameny, kterou lze označit za velmi dobrou. Tento z formálního hlediska velmi pozitivní prvek má pak zcela jistě svůj obraz i v obsahu práce samotné. Zdroje jsou průběžně citovány a citace jsou prováděny v souladu s odpovídajícími požadavky. Na tomto místě musí oponent podotknout, že zejména tuto skutečnost nelze považovat v českém prostředí u kvalifikačních prací za automatickou. Oponent, který má většinu pramenů, z nichž kandidát vycházel, k dispozici, prováděl namátkově kontrolu citací s tím, že ve všech takto kontrolovaných případech se jednalo o citace naprosto přesné a dostatečné, plně umožňující identifikaci textu. O pečlivosti citací a práci s prameny svědčí i fakt, že kandidát kromě obvyklého poznámkového aparátu upozorňuje na pramen, z něhož vycházela (nebo minimálně na autora, jehož názor je citován) i v samotném textu *HP*.

Oponent vychází z toho, že *HP* bude podrobena standardní a automatické kontrole co do novosti práce, jak je dnes na vysokoškolských pedagogických pracovištích nejen běžné, ale správné. Oponent prováděl jen namátkovou kontrolu, a to zejména pokud jde o prameny a literaturu, z níž kandidát vycházel a kterou má oponent ve většině případů k dispozici ve svém

archívu a vlastním knihovním fondu. V tomto ohledu a při této namátkové kontrole oponent nezjistil nic, co by jen mohlo upozorňovat na riziko případného *plagiátorství*, či dokonce jen nedostatečnosti citací. Z tohoto pohledu tak na straně oponenta nevznikly v rámci jeho vlastních možností kontroly práce z daného hlediska jakékoli pochybnosti o plném dodržení odpovídajících standardů, jakož i etiky zpracování odborných, kvalifikačních, vědeckých a pedagogických prací.

Pokud jde o práci s judikaturou, je nutné konstatovat, že je s ní pracováno v rozsahu, který oponent nemůže hodnotit jako zásadní. Judikatura zde v případech, kdy na ni kandidát již odkazuje, směřuje spíše k potvrzení zcela zásadních doktrinálních principů, na které kandidát odkazuje. V tomto směru kandidát pracuje s judikaturou jako s pramenem sloužícím ke confirmaci teoretických závěrů, k nimž kandidát dospěl na základě analýzy normativních pramenů a dostupných doktrín. Kandidát jako by do určité míry rezignoval na přístup, kdy je judikatura naopak zdrojem pro teoretické závěry. Právě tento přístup navíc poskytuje kandidátovi zcela jistě podstatně větší prostor a volnost a judikaturu by zde bylo nutné chápat skutečně jako pramen, který lze (velmi zjednodušeně řečeno) *sbírat* a *vyhodnotit* jako celek. Takovouto práci s judikaturou v *HP* nelze pozorovat. Tam, kde je judikatura citována, jedná se vesměs o stručné odkazy, jen se stručným uvedením hlavních závěrů, aniž by je kandidát podrobně komentoval či hodnotil a vyvozoval z nich případné doktrinální závěry či se zabýval posunem rozhodovací praxe v čase. Nicméně u práce tohoto druhu, nejde o vadu a jde o přístup, který je akceptovatelný.

Spektrum existujících rozhodnutí, z nichž by teoreticky bylo možné čerpat, je tedy podstatně širší. Jestliže oponent vysloví takový závěr, musí se současně ptát, zda je s obsahem na téma a cíle práce oprávněné očekávat a klást na kandidáta požadavek rozboru relevantní a reprezentativní části dostupné judikatury. Na tuto otázku je dle oponenta nutné odpovědět, tak, že přestože si lze větší průřez judikaturou představit, nelze absenci jejího většího rozsahu hodnotit *à priori* negativně. Zaprvé je nezbytné zohlednit, že se jedná o materii, kde jsou rozhodnutí do značné míry individualizovaná a závislá na konkrétních okolnostech, resp. na konkrétním případě, který je hodnocen. Samotné téma *HP* přitom využitelnost judikatury ve smyslu zdroje, na jehož základě by bylo možné stavět teoretické základy. Bude-li vycházeno z předpokladu, který ostatně kandidát z pohledu oponenta v *HP* jednoznačně obhájil, že právní úprava mezinárodního práva soukromého zemí *civil law* vychází z kolizní neutrality a současně zájmu o právní jistotu a předvídatelnost kolizního řešení, je zřejmé, že prostor pro individuální posouzení ze strany soudu je zde minimální a těžko lze tedy očekávat, že to bude právě judikatura, která povede zásadním způsobem k posunu doktríny. Tam, kde kolizní normy pracují s pojmy, které by bylo možné hodnotit jako neurčité, jsou předmětem hodnocení zcela individuální okolnosti a je tedy sporné, zda lze z takových rozhodnutí vyvozovat zásadní doktrinální závěry. O to více platí tento závěr ve vztahu ke státům *common law*, resp. ke koncepci *better law*, které jsou známy severoamerickému kontinentu. Tato doktrína je na hledání vhodné právní úpravy pro každý individuální případ přímo založena.

Za daných okolností považuje oponent nižší důraz, který je v *HP* na judikaturu kladen, za něco, co vyplývá ze struktury a zaměření práce a nepovažuje tuto skutečnost primárně za jakékoli negativum *HP*. Navíc je nutné konstatovat, že tam, kde se na judikaturu odkazuje,

činí tak kandidát konzistentně a odkazuje na judikaturu jak tuzemskou, tak unijní či zahraniční.

V. Závěry

Habilitační práce JUDr. Jiřího Valdhanse, Ph.D. „Odchytky od neutrálního kolizního řešení“ splňuje požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Mezinárodní právo soukromé.

V.1. Hodnotící kritéria

Oponent se snažil v maximální míře zohlednit všechna kritéria, která jsou obvyklá pro posuzování prací vědeckého a vědecko-pedagogického typu a pro posuzování prací, které jsou výsledkem kvalifikovaného vědeckého vzdělávání a následného vědeckého působení v České republice. Zároveň se oponent snažil v maximální míře zohlednit skutečnost, že habilitační práce má a musí být též výsledkem dostatečného a dlouhodobého působení kandidáta jako vysokoškolského pedagoga. Současně se oponent snažil striktně držet především kritérií, která stanoví obecně závazná právní úprava a v jejím rámci interní aplikovatelný normativní rámec použitelný pro tento typ studia na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity v Brně.

Pokud jde o **hodnocení obsahové a formální stránky samotné práce** v rámci výše uvedeného normativního hodnotícího základu, musel oponent **přijmout nejprve odpovídající katalog hodnotících kritérií**. Ta jsou dle názoru oponenta následující, přičemž uvedené pořadí lze považovat též přibližně za pomyslné hodnotové kritérium v rámci **hodnotících hledisek, které oponent jednotlivým požadavkům přiřádal a těmto také přiřadil**:

- Typ vědeckého a pedagogického působení kandidáta a absolvovaná průprava.
- Očekávané podání materie a výsledky, které musí být jednoznačně v souladu s typem průpravy a vědeckou a pedagogickou praxí a musí v dostatečné míře osvědčovat a prokazovat, že kandidát prokazuje schopnost pracovat s odbornou materií vědeckým způsobem na velmi vysoké úrovni.
- Obsahové podchycení textu.
- Stanovení cílů v rámci zadaného tématu, tj. vymezení obsahového rámce v rámci stanoveného tématu.
- Formální vymezení osnovy a struktury práce.
- Navazující vymezení vědeckých, resp. odborných metod a jejich pochopení, aplikace a využití.
- Odborné zpracování tématu ve smyslu podání materie, její analytické zpracování za pomoci stanovené metodologie, vyjádření dílčích a celkových závěrů.
- Vzájemná interakce cílů a závěrů.

Určitým způsobem na každém stupni těchto hodnotících kritérií, jak jsou tato výše uvedena, je odrazem každého takového jednotlivého kritéria i jeho formální vyjádření v *HP*, tj. **forma (formální stránka) práce**.

Kromě toho lze za **doplňující kritéria** považovat takové hodnotící prvky, jako jsou například jazyková úroveň zpracování, členění textu, výstižnost volených výrazů mimo odbornou terminologii, která je dle názoru oponenta součástí obsahového hodnocení.

V.2. Způsob hodnocení podle jednotlivých kritérií

Oponent má možnost buď jednotlivé body hodnotit samostatně, nebo se pokusit o hodnocení komplexní, které bude způsobilé poskytnout společně odpověď na všechny uvedené body hodnotícího postupu. Oponent záměrně volí druhý z těchto způsobů, který se jen zdánlivě může jevit jako poněkud alibisticky méně konkrétní. Opak je však pravdou. Právo / právní věda je dle názoru oponenta typicky vědou, v níž je často nutno takový přístup zvolit proto, že hranice mezi jednotlivými hodnotícími kritérii je velmi tenká, latentní a bohužel mnohdy subjektivní. Ačkoli rovněž právo a právní věda má své logické zákonitosti, exaktní možnost vyjádření hodnotících kritérií ve smyslu matematickém či jinak typicky přírodovědném, je téměř nemožná. Na druhou stranu si byl oponent plně vědom subjektivity každého takového hodnocení. V tomto směru může oponent pouze ubezpečit a prohlásit, že se snažil o maximálně objektivní podchycení svého pohledu na *HP* a nelze zřejmě poskytnout jinou záruku takového *pokusy o maximální objektivitu*, než osobní ujištění oponenta

V.3. Premisy hodnocení

Oponent především zdůrazňuje, že celou *HP* je nutno hodnotit **z hlediska následujících premis**:

- Jedná se o materii, která je u nás z vědeckého hlediska nedostatečně pojednána, resp. o materii kde sice nelze hovořit o absenci doktrinálního a koncepčního základu, přesto je však nutné opakovaně poukázat na relativně omezený okruh osob, které se této materii podrobně věnují. Zvláště pokud jde o instituty, jakými jsou imperativní normy a veřejný pořádek, nelze nevidět nedostatečné obsahové vyjádření existujících teoretických koncepcí, jež chybí jak v teorii, tak zejména v soudní praxi. Výše uvedené přitom platí o to více ve vztahu ke koncepci, kterou kandidát pro svou práci zvolil. Problematika kolizních norem a jejich aplikace je v České republice většinou pojednávána z praktického hlediska v rámci komentářů k právním předpisům upravujícím kolizní pravidla ať již obecně nebo pro určitou oblast, případně v rámci (rozsáhlejších) obecných pojednání / monografií týkajících se mezinárodního práva soukromého. Lze konstatovat, že právě práce přistupující k problematice způsobem, jaký zvolil kandidát a které se vyznačují vysokým doktrinálním přesahem, a rozsáhlými komparacemi, ať již historickými nebo geografickými, není u nás příliš obvyklá. To ovšem neznamená, že by bylo možno jakkoliv požadavky kladené na práci tohoto typu minimalizovat. Toto opět platí zejména tehdy, jestliže se kandidát může opřít o široký zahraniční teoretický i praktický základ. Při tomto stupni vědecké kvalifikace je již nutné práci se zahraničními materiály nezbytné považovat za zcela automatické. Požadavky na habilitační práce nemohou být odlišné s odkazem na nedostatečnou domácí základnu.

Naopak od kandidáta se při tomto stupni vědecké průpravy očekává, že to bude právě kandidát, který bude pomáhat onu pomyslnou odbornou základnu vytvářet, což podle oponenta tato *HP* činí.

Na práci je tedy nutné sice na jednu stranu pohlížet tak, že přestože není předmětné téma v tuzemsku neznámé, přeci jen se kandidát snaží přispět k vytvoření dostatečné tuzemské odborné a vědecké základny a rozšiřuje obzory právním teoretikům i praktikům k bádání či aplikaci právních schémat, jež mají své kořeny v – pro mnohé stále cizím – mezinárodním prostředí, přičemž poskytuje pro tuzemské právníky široké pole a vymezuje aspekty dané problematiky k úvahám a odborným diskusím, které mohou v ideálním případě vést k jiným (novým) úhlům nazírání na tuto dynamickou oblast práva. Ostatně je to právě tato dynamičnost a představení nových trendů kolizního řešení, které byly impulsem ke zpracování této *HP*. Oponent oceňuje, že se kandidát pokusil právě o jakési *otevření dveří* existujících mezinárodních standardů českému prostředí vycházejícímu doposud tuzemské úpravy, jakožto úpravy navazující a přebírající unijní standardy. Kandidátovi se navíc podařilo jeho cíl splnit a *HP* představuje nepochybně základ, na kterém může tuzemská odborná sféra dále stavět. Nelze pominout ani přínos *HP* pro praxi a ostatně ve značném rozsahu pro rozvoj výuky mezinárodního práva soukromého, což je přínos u habilitační práce jednoznačně nezanedbatelný. V tomto směru je oponent přesvědčen, že hlubší pochopení teoretických východisek a kontextu jakéhokoli právního instrumentu vede k jeho hlubšímu pochopení, resp. k lepšímu pochopení jeho účelu, historických základů, na nichž je takový instrument postaven, a tím automaticky k jejich kvalitnější aplikaci v praxi. Předložená *HP* veškeré výše uvedené požadavky splňuje.

- Téma je možno považovat za zásadní. Jak bylo uvedeno, dnešní globalizovaný svět s sebou přináší prudký nárůst vztahů s mezinárodním prvkem a problematika kolizního řešení se tak stává navýsost aktuální. Jde o téma zpracovávané v rámci mezinárodního práva soukromého, přesto je však ovlivněno průřezově a mezioborově. Zpracování je postaveno primárně na zkoumání standardů a principů aplikovaných v mezinárodní praxi (s komparatistickým zohledněním principů a úpravy platných v různých státech, jakož i unijní úpravy) a jejich proměně v průběhu času. Samo téma se prolíná jak sférou soukromoprávní, tak i sférou veřejnoprávní (když například v případě imperativních norem se vesměs – jakkoli se teoreticky může jednat i o normy soukromoprávní, jedná především o veřejnoprávní úpravu a stejně tak veřejný pořádek vychází a navazuje na zájmy státu a dané společenské uspořádání) čímž abstraktně pokrývá veškeré možné kombinace, jež moderní úprava skýtá. Jde tedy o průnik veřejnoprávních i soukromoprávních aspektů, z pohledu metodologického jde o průnik problematiky definice obsahu, autonomního výkladu, výkladu normativního i výkladu podle účelu. Z tohoto pohledu lze považovat danou problematiku nejen z hlediska metodologického ale i tématem zadání, jež je poměrně komplikované a vzhledem ke své šíři těžce uchopitelné, za náročné, neboť nabízí nepřehlednou plejádu otázek zahrnujících mnoho aspektů práva, které pouze akcentují zmiňovanou náročnost a hloubku tématu.
- Současně jde o problematiku se značnými nejen teoretickými, ale zejména také praktickými dopady.
- Právě v důsledku nedostatečné tuzemské základny ve smyslu právně teoretických, hlavně ale právně praktických východisek se zadání jeví poměrně široké. Oponent však akcentuje zejména přínos pro výuku mezinárodního práva soukromého a ostatně i pro právní praxi.

Kandidát však i takto široké zadání zvládl bez toho, aniž by se dostal do některé z pomyslných *pastí*, které s sebou takto široce vymezená témata obvykle přinášejí a kdy práce ve snaze postihnout veškeré aspekty dotčeného tématu ztrácí vědecký přesah a stává se popisnou, případně kdy vzhledem k nedostatku prostoru bývá opomenut zcela zásadní aspekt pojednávané problematiky.

- V daném případě je nutné akcentovat, že si kandidát vybral téma náročné a široké, které se mu však podařilo pojet komplexně a s dostatečným doktrinálním přesahem.

V.4. Význam výhrad učiněných v tomto posudku v kontextu hodnotících kritérií a premis

Oponent sice má k práci některé výhrady, a to zejména formální, ale také jak koncepční, tak obsahové, z nichž některé se oponent snažil jak konkrétně uvést, tak odůvodnit v rámci tohoto hodnocení. Rozsah a charakter těchto výhrad se proto může jevit jako značný. Opak je však pravdou. Dle názoru oponenta není účelem posudku konstatovat kladná místa práce nebo jen tato. Naopak, má-li oponent hodnotit, musí konkrétně jmenovat to, s čím nesouhlasí a toto popsat, resp. zmínit, popsat a odůvodnit výhrady. Klady práce může naopak oponent zohlednit pouze v rámci hodnocení, aniž by je musel výslovně vyzdvihovat. Oponent je toho názoru, že pokud by k práci nebylo výhrad, stačilo by teoreticky stručné konstatování v rozsahu jediné věty, že nebylo nalezeno nic, co by bylo možno komentovat. Takové konstatování by pak muselo zásadně implikovat závěr bezvýhradného kladného hodnocení. Rozsah připomínek k předmětné *HP* se tedy na první pohled může jevit extenzivně. Jak ale bylo řečeno, rozsah připomínek takto vykládat možné v žádném případě nelze. Oponent sice upozornil na některé nedostatky a zřejmě i přehlédnutí. Svým rozsahem však nejde s ohledem na rozsah, hloubku a standard práce o nikterak zásadní objem. Přitom jestliže oponent v některých případech naznačil svůj pohled na závěry předkládané kandidátem, nelze současně tyto připomínky chápat jako jakýsi nesouhlas, ale spíše o náměty k diskusi, když pokud by oponent stavěl své hodnocení na kritice tohoto typu, byla by tím popřena jedna ze základních hodnot vědecké práce, kterou je rozmanitost a kontradiktornost názorů. Ostatně i sám kandidát v *HP* sám poukazuje na různé názory, které k jednotlivým otázkám panují. Konečně jde skutečně o téma velmi aktuální, teoreticky i prakticky náročné, současně se jedná o práci jak pro teorii, tak pro praxi potřebnou, zajímavou a významnou, přičemž lze očekávat zcela jistě vysoce odborné, zajímavou a náročnou rozpravu a diskusi nad *HP* i nad samotným tématem. Oponent sám v několika případech v tuzemsku i v zahraničí asistoval v podobném postavení, kdy měl jeho posudek podstatně větší rozsah a výčet nedostatků, a přesto byla práce přijata a úspěšně obhájena bez jakýchkoli výhrad, a jak samotným posudkem, tak v návaznosti na obhajobu příslušnou hodnotící komisí či vědeckých grémii, byl výsledek práce shledán jako vyhovující a v některých případech dokonce výtečný. Oponent tedy přistoupil k hodnocení *HP* a ke zpracování tohoto posudku právě z pohledu mezinárodních standardů kladených na oponentní hodnocení vědeckých, kvalifikačních, pedagogických a jiných obdobných prací, tak jak se tyto standardy snažil oponent právě naznačit.

Z pohledu všech výše specifikovaných hodnotících kritérií pak oponent nemůže učinit závěr negativní a ostatně o možnosti negativního závěru podle jeho názoru v případě této *HP* nelze ani uvažovat. Negativní závěr by totiž musel být vyvolán buď zásadními chybami

doktrinálními, absencí odůvodnění, absencí logických návazností v rámci samotné *HP*, absencí závěrů nebo zjevnou vadou, či nekonzistentností těchto závěrů, porušením základních pravidel práce s odborným materiálem a obdobně. Takové vady však práci vytknout nelze, a to dokonce v žádném ohledu. Nejde zcela jistě o práci, kterou by bylo možno hodnotit tak, že ji i přes shledané nedostatky oponent přijímá zcela bez výhrad (zejména, pokud jde o její formální stránku). To by zase neodpovídalo formulovaným dílčím zjištěním. Práce však svým charakterem je prací vědeckého typu a s vysokým přesahem i do oblasti pedagogické a s významem pro rozvoj vědy a výuky oboru a podle názoru oponenta nároky na ni kladené v plném rozsahu splňuje. Současně představuje předložená *HP* dle názoru oponenta prací vědeckého / doktrinálního typu, o kterou se lze opřít a která proto poskytuje z objektivního hlediska základ a formální předpoklad pro úspěšné ukončení habilitačního řízení. O přínosu pro rozvoj oboru i z pedagogického hlediska se již oponent zmínil a musí jej i na tomto místě zdůraznit. O dané práci lze vést odbornou diskusi. Práce odborné názory obsahuje. Lze sice najít místa, kde kandidát toliko odkazuje na již publikované názory, aniž by je podrobil odborné kritice a nelze tak v každém jednotlivém případě konstatovat, že se jedná o názory zcela jednoznačně formulované a z doktrinálního a jiného teoretického pohledu dostatečně *ukončené*. Takováto místa však nejsou nikterak četná a lze tedy uzavřít, že *HP* v dostatečné míře obsahuje argumentaci kandidáta vedoucí ke konkrétní formulaci takových názorů, o nichž lze vést odbornou rozpravu. Je-li možno takový závěr učinit, je možno též učinit závěr o tom, že práce splňuje předpoklady na ni kladené. Oponent sice na některých místech vyslovil něco, co by bylo možno označit za nesouhlas. Až na drobné výjimky, které lze označit zcela zřejmě za přehlédnutí, jistě ne žádoucí, ale přesto v akceptovatelném rámci, však nelze práci odmítnout.

V.5. Srozumitelnost práce a vyjádření obsahu

Práce je svým obsahem srozumitelná, přehledná a pro *čtenáře* dobře uchopitelná. V tomto smyslu ji lze hodnotit nadprůměrně. Není sice možno učinit závěr o tom, že se jedná v daném případě o práci posunující paradigma *zásadním* způsobem. Přesto se jedná o práci, která obsahuje nejen konstatování, nýbrž především vědecky zdůvodněné závěry, které zcela jistě mohou sloužit jako podklad pro další odbornou diskusi, pro rozvoj oboru apod. Z tohoto pohledu je *HP* něčím, co má vědecký obsah vysoké kvality, co skutečnosti sice v některých místech jen konstatuje, avšak vždy jde o konstatování a popis sledující určitý účel a směřující k závěru. Jde tedy o projev metodologie. Navíc jestliže oponent konstatuje, že práce nepřináší posun paradigmatu zásadní, implicitně to znamená, že minimálně o určitém posunu paradigmatu hovořit lze. Typicky odkazuje oponent za otevření otázky, do jaké míry lze některé instrumenty, které na první pohled zasahují do neutrality kolizního řešení, opravdu považovat za zasahující do principu právní jistoty a předvídatelnosti a do jaké míry se jedná o reakci na společenský vývoj a vznik nových závazkových vztahů, které vyžadují nové / samostatné kolizní řešení. Jestliže si kandidát klade otázku, zda dochází při aplikaci kolizních řešení k příklonu oné pomyslné misky vah na stranu flexibility na úkor předvídatelnosti a právní jistoty, jedná se dokonce o otázku zcela zásadní a pro závěry práce podstatné.

Dle oponenta kandidát mohl a měl jít často více do hloubky problému, například (jak již bylo naznačeno) pokud jde o posouzení závislosti povahy vztahu, na něž je kolizní řešení

aplikováno a (pokud o ní lze hovořit) mírou zásahu do neutrálního kolizního řešení. Na druhou stranu musí oponent objektivně konstatovat, že pokud hovoří o určité míře popisnosti a nikoli zcela hloubkového pojednání o každém jednotlivém aspektu zvoleného tématu, je to do značné míry zapříčiněno jeho šíří. Nelze tedy v žádném případě hovořit o odborné nedostatečnosti a nejedná se tedy ani tak o problém kvality, jako spíše kvantity. Jestliže by se měl kandidát skutečně do hloubky zabývat vším, o čem by v souvislosti se zvoleným tématem bylo možno hovořit a to i při omezení na témata, která kandidát v *HP* sám naznačil, nebylo by zřejmě možné dodržet jakékoli rozumné rozsahové omezení *HP*. Jak bylo již výše uvedeno, kandidát se dle názoru oponenta s problematikou rozsahu práce a jejího rozvržení vyrovnal velmi zdařile. Pojednáno je tak o všech zásadních otázkách souvisejících s tématem *HP*, a to na dostatečné odborní úrovni.

V.6. Zásadní význam zadání a jeho objektivní zvládnutelnost pro kandidáta

V.6.1. Konkrétnost zadání

Je nutno si opakovaně položit otázku, zda zadání nebylo příliš široké, nepřesné či nevyvážené. Na toto je možno dát dle názoru oponenta následující odpovědi:

- zadání bylo velmi široké, což má samozřejmě vliv i na jeho konkrétnost.
- Vysloví-li oponent tento závěr, musí současně konstatovat, že se ovšem nejedná o téma natolik široké, aby jej nebylo možné zvládnout, tj. aby bylo již definičně vyloučeno jeho zpracování na dostatečné odborné úrovni. Vymezení tématu a obsahu práce je tak kompaktní, uzavřené a zjevně co do rozsahu nezbytné.
- Nepochybně je možné polemizovat o tom, jak by práce vypadala, pokud by kandidát zvolil pouze výseč z celého penza, jež si nakonec ke zpracování vybral. Dle oponenta však není na místě pouštět se zde do takovýchto hypotetických závěrů, když hodnotit je třeba práci v podobě, v jaké byla předložena a tudíž je možné konstatovat, že tak, jak si kandidát téma vymezil, jej zvládl zpracovat v přijatelné formě a obsahu a zásad do vymezení rozsahu pojednávané materie by zjevně mohl snížit hodnotu *HP*. Současně je nutné konstatovat, že je do značné míry pochopitelné, proč se kandidát rozhodl pojmout téma takto široce, když i konkrétnější zadání by se za daných okolností pravděpodobně mohlo vzhledem k nedostatečnému (byť nikoliv absentujícímu) odpovídajícímu vědeckému základu v České republice, který je mimo jiné patrný i z omezeného výběru tuzemské odborné literatury, z něhož by kandidát mohl vycházet, ukázat jako problematické a vedlo by ke vzniku jiných překážek, s nimiž by se kandidát musel vyrovnávat.

V.6.2. Vhodnost tématu pro zpracování ve formě *HP*

Dále je nutno si položit otázku, zda se jedná o téma pro vědeckou práci typu *HP* vhodné a zda by se nejednalo o typické téma pro kolektivní vědecké zpracování v rámci kvalifikovaného vědeckého kolektivu, který by vytvořil koncepci v rámci oboru. Na takto položenou otázku je nutno odpovědět následujícím způsobem:

- Jedná se jistě o téma vhodné pro kolektivní vědecké zpracování.
- V České republice není v současné době zcela zřejmě vědecký potenciál, který by měl možnost toto zvládnout z důvodu kapacitních, strukturálních atd. Nadto v oboru existují další

priority, a to i v souvislosti se základními doktrinárními otázkami, když pozornost je zejména věnována aplikační praxi (odstranění jejich problémů) nového zákona o mezinárodním právu soukromém (zákon č. 91/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Jakkoliv se oponent osobně domnívá, že problematika doktrinárního vymezení tak zásadních institutů mezinárodního práva soukromého, jako je podstat kolizních norem, má z praktického hlediska srovnatelný význam, je jí věnována nepoměrně menší pozornost. Obdobné závěry lze vyslovit ve vztahu k imperativním normám či výhradě veřejného pořádku.

- Na druhou stranu nejde o téma a materii, kterou by nebylo možno zvládnout též individuálně, v rámci individuální práce.

- Řešení tématu zvoleného pro danou práci je z pohledu oponenta v České republice žádoucí, což ostatně oponent v tomto posudku několikrát vyjádřil. Až na případy poměrně izolovaných soudních rozhodnutí zde totiž absentuje jednoznačná praxe, která by byla vodítkem i pro strany vztahů s mezinárodním prvkem. Bylo by dokonce možno přivítat, pokud by takové téma bylo v rámci vědeckých a pedagogických pracovišť opakovaně zadáváno a bylo by jen vhodné směřovat následné další autory k tomu, aby se zaměřili poněkud jiným směrem v rámci jednoho a téhož tématu, tedy pokud by se nesnažili zahrnout do jedné práce veškeré aspekty pojednávané problematiky, nebo alespoň jejich značnou část, jak činí kandidát v této práci. Zcela jistě by bylo vhodné, pokud by se zabývali jednotlivými instituty ovlivňujícími neutrální kolizní řešení nebo naopak aby se metodami kolizního řešení zabývali v návaznosti na jednotlivá právní odvětví. Řešení daného tématu z praktického hlediska lze totiž jen těžko odkládat. Jde o objektivní nutnost a je dokonce vysoce žádoucí, aby vzhledem k potřebám praxe existoval vědecký základ co nejrychleji. Výklad daného tématu bude zcela jistě muset v konkrétních obrysech dotvořit praxe. Jak ale bylo naznačeno, ta u nás prozatím nemá tolik potřebný teoretický základ a často tak dochází pouze k mechanickému přebírání existujících rozhodnutí (zejména unijních) bez zohlednění doktrín, z nichž daná rozhodnutí vycházejí.

V.6.3. Objektivní způsobilost kandidáta ke zvládnutí tématu

Další otázkou, kterou je nutno si položit, je, zda kandidát byl schopen téma zvládnout. Existence předpokladů na straně kandidáta je dle názoru oponenta jednoznačně dána. Oponentu je známa publikační činnost kandidáta, jakož i jeho pedagogické a vědecké působení, které podle názoru oponenta poskytuje předpoklad pro úspěšnost habilitačního řízení. Nicméně toto konstatování činí oponent pouze na okraj, když jeho úkolem bylo oponentní hodnocení *HP* a splnění dalších podmínek musí být věcí odpovídající komise a v konečné fázi vědecké rady fakulty. Uvedené konstatování tak oponent činí spíše z toho pohledu, že mu znalost rozsáhlé vědecko-pedagogické činnosti kandidáta v oboru zřejmě umožnila lepší orientaci ve způsobu zpracování předložené *HP*.

V.7. Závěry ve vztahu k objektivním předpokladům

Podíváme-li se na všechna tato kritéria v jejich vzájemném souladu a posloupnostech, ani takto oponent nemůže i přes výhrady v tomto posudku uvedené učinit závěr o tom, že by práce obsahovala zásadní nedostatky, a to i přes zmíněné některé formální nedostatky, natož

že by nemohla obstát. Hodnocení se tedy musí pohybovat na kladné úrovni pomyslné hodnotící škály.

VI. Závěr posudku / celkové hodnocení práce:

Způsob zpracování dle názoru oponenta jak po obsahové tak po formální stránce splňuje veškeré nároky kladené na práci tohoto druhu a kandidát touto prací dle názoru oponenta prokázal to, co je od *HP* obecně očekáváno, resp. co má být takovou prací (prací takového druhu) prokázáno.

Habilitační práce tak dle názoru oponenta splňuje požadavky na ni kladené a lze ji v tomto ohledu hodnotit pozitivně. Zásadní klasifikační závěr samozřejmě nelze učinit bez konfrontace v rámci habilitační přednášky, diskuse o práci a vědecké rozpravy nad *HP* v návaznosti na habilitační přednášku, stejně jako budou komisí zkoumány i další předepsané předpoklady k udělení vědecké hodnosti, o niž kandidát usiluje.

VII. Prohlášení oponenta:

Oponent v souvislosti s podaným posudkem prohlašuje:

- Při hodnocení *HP* se seznámil podrobně s celým jejím obsahem.
- Namátkou byla prováděna kontrola pramenů citovaných kandidátem, jakož i jiných východisek, které bylo možno ověřit. V tomto směru nebylo shledáno nedostatků, pomineme-li zmiňovaná písarská a pochybení, která však nelze hodnotit ve smyslu porušení zásad pro práci s prameny.
- Oponent zná kandidáta po delší dobu z jeho profesní, jakož i vědecké činnosti, když oba, oponent i kandidát, se v tuzemském vcelku úzkém profesním kruhu zabývají obdobnou problematikou. Oponent však není vůči kandidátovi v takovém vztahu, který by mohl ovlivňovat jeho nestrannost či nezávislost. Oponent zpracoval posudek při maximálním využití jemu dostupné odborné teoretické základny.
- Oponent před přijetím zadání oponentury (hodnocení) *HP* zásadně zvážil své odborné zaměření v rámci oboru, pokud jde o téma *HP*, a při hodnocení všech nároků, které zejména na osobu oponenta musí být zcela maximální, dospěl k závěru, že jde o problematiku, kterou se dlouhodobě zabývá, k níž disponuje rozsáhlou vlastní databází a v rámci které se průběžně seznamuje s existujícími odbornými názory. Ve vlastní databázi oponenta je k zadanému tématu v současné době, tj. v době, kdy je tento posudek podáván, evidováno několik tisíc titulů, z toho v podstatně menší míře tuzemských, v zásadním rozsahu zahraničních, a stejně tak se oponent snaží sledovat a evidovat příslušné judikáty, jak tuzemské, tak zahraniční, vztahující se k předmětné problematice / výkladu a aplikaci kolizních řešení ve vztazích s mezinárodním prvkem.
- Oponent se domnívá, že je seznámen v dostatečné šíři s tuzemskými i zahraničními názory publikovanými k danému tématu za období cca posledních patnácti až dvaceti let, což by mohlo vytvořit dostatečný předpoklad pro hodnocení materie.
- To vedlo oponenta k závěru, že zadání ohledně posouzení *HP* přijal.

- Po dobu hodnocení *HP* nebyl oponent kandidátem kontaktován, ani nebyla vůči němu činěna jakákoliv doporučení ohledně postupu při hodnocení *HP*.
- Oponent proto prohlašuje, že toto hodnocení je nezávislé a že se při něm snažil o maximálně vyvážený a neutrální pohled na materii z hlediska obsahového, formy podání a formálního co do naplnění předpokladů a podmínek kladených na práci tohoto druhu.
- Toto stanovisko (tento posudek) je podáván ve zkráceném rozsahu tak, že některé dílčí závěry jsou doprovázeny obvykle jen příkladným odkazem na části *HP*, které mají odpovídající závěry posudku podpořit. Oponent je však kdykoliv připraven na žádost habilitační komise poskytnout podrobnější vysvětlení či argumenty k dílčím závěrům v tomto posudku.
- Oponent je rovněž připraven k prezentaci svých závěrů příslušné, pro obhajobu ustavené habilitační komise a současně se aktivně zúčastnit rozpravy i diskuse ve vztahu k *HP* v rámci příslušné části habilitačního řízení, případně i habilitační přednášky (v závislosti na svých časových možnostech).

(KONEC POSUDKU / NÁSLEDUJE VÝLUČNĚ PODPIS / POSUDEK VYHOTOVEN DNE UVEDENÉHO NA PRVNÍ STRANĚ / TENTO POSUDEK NEOBSAHUJE ŽÁDNÉ PŘÍLOHY / POSUDEK VYHOTOVEN V DESETI ORIGINÁLNÍCH EXEMPLÁŘÍCH S ČÍSLOVÁNÍM A01 AŽ A102 UVEDENÝM NA PRVNÍ STRANĚ) A DÁLE BUDE DODÁN V JEDNOM ELEKTRONICKÉM VYHOTOVENÍ S CERTIFIKOVANÝM ELEKTRONICKÝM PODPÍSEM A OZNAČENÍM POSUDKU B01.

Prof. Dr. Alexander Bělohávek